

HARİRİ'NİN ÇEKİLMESİNDEN SONRA LÜBNAN'DA SÜNNİLER

SOHAIB JOHAR

Gazeteci ve Yazar

LÜBNAN

“

Hizbullah bir yandan, Bakan Faysal Karami veya İyilik Projeleri Derneği konularında olduğu gibi, Beyrut ve Trablusşam arasında siyasi bir bölünmüşlük yaşarken, diğer taraftan da Akkar, Bekaa ve Güney Lübnan'daki Sünni köylerden veya coğrafi olarak Suriye'ye yakın konumu nedeniyle rejimle ticari veya siyasi yakın ilişkiler içerisinde olan çevrelerden gelen Beşar Esad'a yakın Sünni figürlerin adaylığını desteklemektedir.

”

Eski Lübnan Başbakanı ve Gelecek Hareketi lideri Saad Hariri'nin Lübnan siyaset sahnesinden uzak durma, kendisinin ve hareketinin faaliyetlerini askıya alma kararından bu yana Lübnan'daki Sünniler, tek yanlı bir liderlik ortaya koyan "Hariri" politikaları nedeniyle büyük bir siyasi ve toplumsal karmaşa içinde bulunmaktadır. Rahmetli Refik Hariri zamanından başlayan

bu durum oğul Saad'ın döneminde de devam etmiş ve aile 30 yıl boyunca siyasi olarak Sünniler tarafından verilen kararlara gerek parlamento ve hükümet seviyesinde gerekse askerî ve sivil kurumlar bünyesine bağlı kalmıştır. Bu durum lider eksikliğinde, büyük Lübnan devletini oluşturan en büyük hiziplerden biri olan Sünnilerin siyasi projeler üretememeleri ve parlamentodaki ve hükümetteki sandalyelerinin ihtilaflara rehin bırakılması anlamına gelmektedir. Sünnilerin, Hariri'nin söz konusu kararının, 1946'da Lübnan'ın bağımsızlığını kazanmasından bu yana temel eksenini oluşturdukları millî devlet üzerindeki Hizbullah kontrolü bakımından, kendilerini etkileyeceği yolundaki görüşlerini hafife almamak gerekmektedir. Her açıdan yol açabileceği olumsuz etkileri tahayyül etmekten uzak olan Hariri, bu pozisyonu çok sayıda Sünni siyasi figürün, Hizbullah'ın, Hristiyan ve Sünni çevrelerin sahip olduğu daha yüksek temsil kabiliyetinin altını uzun yıllar boyunca oyma gayreti içerisinde olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak değiştirmesi yolunda gösterdikleri çabalara rağmen almıştır. Diğer taraftan Hariri bu adımı atmadan önce, Sünniler ara-

sında sertliği ve İran ve Suriye karşıtı söylemi ile tanınan eski Başbakanlardan Fuad Sinyora, kendisine ve daha önceki devlet başkanlarının bir araya gelmesiyle oluşan gruba, ön plana çıkma, Gelecek Hareketi'ni yeniden yapılandırma ve Suudi Arabistan ile yıllardır gergin olan ilişkileri normalleştirme imkânı verme hususlarında Hariri'yi ikna etmeye çalışmıştır. Fakat Abu Dabi'ye yerleşen Hariri, bu teklifi reddetmiş ve bu aşamada siyasetten uzak durma konusundaki kategorik pozisyonunda ısrarcı olmuştur. Bu durum, çevresinde bulunanlardan, siyasi ve toplumsal temsilden yoksun olarak meydanı terk etmeyi reddeden önemli bir kesimin itirazına yol açmıştır.

İRAN VE SURİYE MÜDAHALESİ

Lübnan'da seçimlerin, öngörüldüğü gibi 15 Mayıs tarihinde gerçekleşmesi durumunda, seçim yarışına yön verecek iki temel faktör bulunmaktadır. Bunlar kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir: Hizbullah'ın müttefikleriyle birlikte parlamentoda çoğunluğu ele geçirme çabası ve Suriye rejiminin bazı Arap ülkeleri ile gelişen ilişkilere dayanarak seçimler vasıtasıyla Lübnan'daki varlığını yeniden tesis etmeye çalışma girişimi. Suriye bu çabalarında Saad Hariri'nin siyasetten çekilme kararını fırsata çevirme amacı gütmektedir ve içeriden bazı kaynakların verdiği bilgiye göre bu durum, Sünnileri ve ül-

kedeki varlıklarını zayıflatmaktadır. Saad Hariri'nin Sünnilerin tek temsilcisi olduğu fikrindeki birçok uzman, onun siyasetten çekilmesinin ve isteksizliğinin Hizbullah'a ve Suriye rejimine Sünni çevrelere sızma imkânı verdiği konusunda görüş birliğindedir. Suriye rejimi, İlerici Sosyalist Parti Lideri Velid Canbolat'ı da etkisi altına alma çabası içerisindedir. Sinyora ve çok sayıda lider, 1990 yılında Taif Anlaşması ile sağlanmış olan cemaatler arası dengeyi sarsacak ve siyasi bu tür bir maceraya karşı çıkmaktadır. Bu durum karşısında, Sünni kesim iki seçenekle karşı karşıyadır. İlk seçenek, baba Hariri'nin 2005 yılında suikasta uğraması sonrasında olduğu gibi ortaya bir varlık koymamaktır. İkinci

seçenek ise siyaseten ortak bir paydada buluşulan tüm kesimlerle bir blok olarak seçimlere girmektir. Hariri ve ona yakın olanların tercihi seçimlerin boykot edilmesinden yanadır. Diğer siyasi figürlere göre ise bu, ülkenin İran'a ve onun müttefiklerine gönüllü olarak teslim edilmesi anlamına gelmektedir.

Hizbullah müttefikleriyle birlikte parlamentodaki sandalyelerin çoğunluğunu elde etme gayreti içerisindedir. Suriye'nin, ordusunun 2005 yılında Lübnan'ı terk etmesinden sonra Hizbullah'ın koruma ve destek sağladığı müttefikleri öne çıkarma çabası da oldukça belirgindir. Bu girişimler, partinin ve Suriye rejiminin, Baas Partisi

ile Suriye Sosyal Milliyetçi Partisi ile bağlantılı Sünni isimleri aday göstererek parlamentodaki varlıklarını yeniden kazanma yolu ile gerçekleştirmektedir.

Hizbullah bir yandan, Bakan Faysal Karami veya İyilik Projeleri Derneği konularında olduğu gibi, Beyrut ve Trablusşam arasında siyasi bir bölünmüşlük yaşarken, diğer taraftan da Akkar, Bekaa ve Güney Lübnan'daki Sünni köylerden veya coğrafi olarak Suriye'ye yakın konumu nedeniyle rejimle ticari veya siyasi yakın ilişkiler içerisinde olan çevrelerden gelen Beşar Esad'a yakın Sünni figürlerin adaylığını desteklemektedir.

SİNYORA HAREKETİ: HARİRİ'YE BAŞKALDIRI VE HİZBULLAH İLE YÜZLEŞME

Diğer taraftan, hükümet başkanlığı yapmış Necip Mikati ile Temmam Selam ile başlayan ve Fuad Sinyora ile devam eden önemli siyasi figürlerin adaylıktan peş peşe çekilmesi süreci dikkat çekicidir. Bu durum başbakanlar kulübünün farklı bölgelerde Velit Canbolat liderliğindeki İlerici Sosyalist Parti ve Samir Caca liderliğindeki Lübnan Kuvvetleri Partisi ile ittifak hâlinde aday ve liste belirleme arayışlarına giderek siyasi manevralarda bulunmasına imkân tanımıştır. Kendisine karşı Saad Hariri'ye yakın çevrelerce medya kampanyaları başlatılan Sinyora, Beyrut, Tripoli ve Sidon'da seçim listeleri oluşturmak, Bekaa ve Lübnan Dağı'nda kuvvetler ve sosyalistlerle iş birliği yapmak için sürekli bir çaba içinde bulunmakta ve ayrıca Sünnileri seçimleri boykot etmek yerine etkin katılım sağla-

maları yönünde motive etmeye çalışmaktadır.

Hariri'nin pozisyonunu reddeden Sinyora hareketi, seçimleri boykot ederek meydanı çatışmaya ve ihlallere teslim etmeyi reddeden Cumhuriyet Müftüsü Abdul Latif Derin ve Sinyora ile arasındaki mevcut eşgüdümüne ilave olarak, eski başkanlar Necip Mikati ve Temmam Selam ile atılan ortak adımlarda da kendisini göstermiştir. Trablusşam'da başta, bu yeni realite karşısında istifasını sunan Gelecek Hareketi'nin başkan yardımcısı olmak üzere hareketten ayrılan figürler yeni oluşuma katılmış, özellikle farklı cemaatlerin bir arada yaşadığı bölgelerde güçlü ve bağımsız kişiliklerle gerçekleştirilen bölgesel ittifaklarla listeler hazırlanmıştır.

Sinyora tarafından kurulan hareket açık ve net bir slogana sahiptir. Hareketin takipçilerine göre amaç, dar planda, Sünnilerin boyunduruk altına alınmasının ve kişisel maceralara alet edilmesinin reddedilmesidir. Daha geniş planda ise devrimin güçleri ve grupları ya da diğer herhangi bir Sünni bileşen arasından bir alternatifi çıkarılmamasının bir sonucu olarak oluşan boşluğu fırsat bilerek Sünni sandalyelerinin yarısını kazanma hevesinde olan Hizbullah'ın ve Suriye rejiminin meşruiyet iddiasına son vermektir.

Sinyora'nın yapmış olduklarının, siyasi açıdan da tamamen erdirilmesi gerektiğini düşünenler bulunmaktadır. 17 Ekim 2019 tarihli Lübnan halk protestolarından yaklaşık iki buçuk yıl sonra belirli bir olgunluğa erişen bu Sünni hareketin, yılın

geri kalanında değişim yönünde gerekli adım atmasını umutla bekleyenler vardır. Ancak değişim için ilk olarak siyasi mücadeleyi verecek yeni yüzlerin ve kişiliklerin belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Sinyora'nın çevresindekiler, amacın Lübnan devrimi hareketini ortadan kaldırmak ve siyasi "doktrini" yeniden kurmak olmadığını fakat empoze edilen bu oldu-bittiden kurtulmak gerektiğini, değişim güçlerinin ve sivil toplum faaliyetlerinin sahnedeki çekilmesi neticesinde çatışmanın ortaya çıktığını belirtmektedir.

Özellikle, siyasi İslam'ın Arap Baharı sonrası deneyiminde yaşadığı başarısızlık ve sonrasında ödenen acı fatura dikkate alındığında, Sünni kesimde ulusal bir bileşenin eksikliğinin, meydanı siyasi ve dinî aşırılık taraftarlarına bırakacağı endişesi hem Araplar hem de uluslararası camiada hissedilmektedir.

ULUSLARARASI ENDİŞELER VE SUUDI DESTEĞİ

Diğer taraftan özellikle, siyasi İslam'ın Arap Baharı sonrası deneyiminde yaşadığı başarısızlık ve sonrasında ödenen acı fatura dikkate alındığında, Sünni kesimde ulusal bir bileşenin eksikliğinin, meydanı siyasi ve dinî aşırılık taraftarlarına bırakacağı endişesi hem Araplar hem de uluslararası camiada hissedilmektedir. Ayrıca, Hizbullah'ın Sünni sandalyeleri kontrol etmesinin ve halk üzerinde

yeni bir oldubitti yaratmasının aynı derecede önemli bir reaksiyonla karşılaşacağı ve aşırı siyasi ve dini söylemlerin ortaya çıkmasına yol açacağı da ifade edilmektedir.

Bu nedenle Batı dünyasında ve Araplar arasında, dünyada ve bölgede meydana gelen gelişmeler ışığında ve özellikle İran ile nükleer müzakerelerin anlaşmayla sonuçlanması ihtimali karşısında, daha iyi koşulların empoze edilmesine imkân tanıyacak bir şemsiye altında, İslamcılar da dahil olmak üzere tüm kesimleri içerecek geniş çerçeveli bir Sünni katılımın sağlanması arzusu bulunmaktadır. Fransa ve ABD gibi ülkelerin büyükelçi ve konsoloslarının önemli şehirleri ve hatta kasabaları/köyleri ziyaret ederek vatandaşların seçimlere katılımını teşvik etmeleri bu arzunun bir göstergesidir. Buna paralel olarak Sinyora'nın, Suudi Arabistan'ın hâlen iletişim içinde olduğu tek siyasi figür olduğu da dikkate alındığında, seçim hareketini yarı Arap olarak nitelendirilebilecek bir şemsiye altında yürütmeye başladığı söylenebilir. Sinyora, yüksek seviyeli bir Suudi yetkiliyle Paris'te bir araya gelmiştir.

Aynı yetkili diğer Lübnanlı şahsiyetlerle de görüşmeler yapmıştır. Bahse konu yetkilinin Sinyora ve Hizbullah karşıtı güçler tarafından yürütülen siyasi harekete ve seçimle ilgili çalışma ihtiyacına karşı olumlu tutum konusunda açık bir mesaj verdiği iddia edilmekle birlikte bundan sonraki aşamada siyasi ve mali destek açısından net bir tutumun olmadığı, bunun yerine şu anda sadece siyasi ve manevi bir destek verildiği vurgulan-

maktadır. Öte yandan Sinyora, aralarında Kuveyt, Katar ve Mısır'ın da bulunduğu Arap ülkelerinden diplomatlarla da görüşmeler gerçekleştirmiştir. Sinyora bu hamleyi, bazı Arap ülkelerinin, cezbedici bir alan olan Lübnan'ı İran ve müttefiklerine terk etmeme arzusunda oldukları inancıyla yapmıştır.

Benzer şekilde, Lübnan siyasi gerçekliğinin karmaşık arka planı, Suudi-Fransız temsilcilerini bir araya getiren bir toplantıya da imkân vermiştir. Takip eden çevreler, toplantıda kötüleşen ekonomik çöküş ışığında Lübnanlılara insani yardım sağlanmasının yanı sıra parlamento seçimleri ve Lübnan'daki Suudi siyasi varlığının yeniden etkinleştirilmesi ile ilgili net noktaların tartışıldığını ifade etmektedir. Bu bağlamda Fransızlar ve İngilizler, Suudi Arabistan'ı ilk adım olarak büyükelçisini Beyrut'ta geri göndermeye ikna etmeye çalışmaktadır.

“

Bu bağlamda, Hariri ve ekibinin adaylara geri çekilmeleri ve Sinyora'nın adaylık çağrısını desteklememeleri için uyguladığı baskı da dikkate alındığında, Sünni bileşenler tarafından alınan herhangi bir karar etkileyen çok sayıda değişik faktörün olduğunu unutmamak gerekir.

”

MİKATİ'NİN HESAPLARI

Şu anki Başbakan Necip Mikati'nin pozisyonu farklı hesaplara dayanmaktadır. Mikati, Hariri'nin boykot

kararını kabul etmeyen ve Cumhuriyet müftüsünün arkasında durarak bu konuda Sünni kitleyi harekete geçiren kişilerin başında gelmektedir. Bu bağlamda, Hariri ve ekibinin adaylara geri çekilmeleri ve Sinyora'nın adaylık çağrısını desteklememeleri için uyguladığı baskı da dikkate alındığında, Sünni bileşenler tarafından alınan herhangi bir kararı etkileyen çok sayıda değişik faktörün olduğunu unutmamak gerekir.

Aday olmayacağını açıklayan Mikati, bu konudaki kararını son ana bırakmıştır, Mikati kararını verirken, üçüncüsü olmayan alternatif iki yolu dikkate almıştır: Ya kendisine bağlı ve onun siyasi yönünde olacak bir liste ve destekle seçim savaşına girmek ya da Hariri'nin çekilme kararının yükünden kurtulmak isteyen isimlerle bir ittifaka gitmek. Mikati'nin mücadeleden çekilmesi, onun başbakan olduğu sürece mücadele etmek istememesinden ve tüm tarafların kabul edeceği ciddi bir alternatifin olmadığı durumlarda hükümet başına dönebilecek olmasından kaynaklanmaktadır. Ya da Mikati aday olmama konusunda dışarıdan bir tavsiye almış ve buna uygun hareket etmek istiyor olabilir.

Özetle, Lübnan'daki Sünni kesim, Cumhurbaşkanı Fuad Sinyora'nın hareketinin siyaseten ve seçimler bakımından ne tür sonuçlar ortaya koyabileceğini beklemektedir. Diğer taraftan, bu hareketin yükselen performansını izleyen aynı göz, 17 Ekim sürecinin ürettiği alternatif güçlerin neler sunacağını ve bundan nelerin sonuçlanabileceğine de odaklanmaktadır. ■